

JUNA KOLKUTTELI yksitoikkoisen unettavasti kohti pohjoista. Annu ihmetteli syytä siihen, miksei pikajuna ollutkaan täpötäynnä, vaikka kesälomat olivat juuri alkaneet. Mutta sehän oli oikeastaan hieno asia. Niinpä hän Annu, siivooja, jolla oli myös postiljoonin titteli, nuori nainen, laivamatkasta väsyneenä kallistui röyhkeästi penkille maaten. Hän valtasi molemmat istuimet itselleen. Tietysti hän suri hiukan uusia, hienoja turkoosinvärisiä pitkiksiään, nehän rypistyisivät rumaksi, mutta oli aivan pakko saada levätä. Samanvärisen jakun hän oli sentään riisunut yltään, se roikkui naulassa ikkunan vieressä. Matkalle laittautuessaan hän olikin tuntenut itsensä oikein hienoksi puettuaan uudet vaatteet ylleen. Eihän sitä nyt vanhoissa lumpuissa enää voinut sukulaisille näyttäytyä.

Mutta olipa tosiaan tuuria, että matkustajia oli niin vähän, sai matkustaa oikein »herroiksi.» Jaa-a kukahan tässä herroiksi ajeli? Annu muisti, varsinkin miespuolisten, suomalaisten kehuskelleen, kuinka Suomeen mennäänkin tänä kesänä ihan uudella Volvolla. Se olikin unelmien täyttymys: Volvo. Ei ollut niin väliä, vaikka se oli hankittu lainavaroin. Olihan heillä työtä, tuota pikaa se olisi maksettu.

Tasainen kolke tuuditti pian hataraan uneen, joten uudet ja pelottavat ajatukset unohtuivat ainakin vähäksi aikaa. Entäpä jos herättyäni huomaisinkin, että kaikki oli vain unta, houretta? Annu ajatteli lapsellisesti. Mutta tosiasioida ei voinut paeta. Ei vaikka olisi matkustanut maailman ääriin. Vielä hän ei ollut uskaltanut kirjoittaa äidille, se sai odottaa. Kunhan nyt ensin

saisi omaan päähänsä mahtumaan ja ennen kaikkea oppisi hyväksymään kaikki tulossa olevat mullistukset elämässään ja sopeutumaan niihin.

Tarvittiin suorastaan jatkuvaa aivopesua että hän oppisi ymmärtämään sen tosiasian, että tuo vastapäätä istuva mies kulkisi siitä lähtien aina hänen rinnallaan. Muuta vaihtoehtoa ei ollut. Ei siitä oltu puhuttu, mutta asiahan oli päivänselvä. Mitä muuta varten tässä nyt yhdessä istuttiin matkalla Suomeen.

Hänelle se oli oikeastaan yhdentekevää kävisivätkö, vai jättäisivät käymättä hänen kotonaan. Äiti olisi kuitenkin yhä nyreissään hänen Ruotsiin muuttonsa takia. Uteliaisuus kuitenkin pukki mielessä niin, että hän oli valmis pistäytymään kotona, katsomaan kuinka siellä voitiin.

Annu havahtui hereille junan kovääniseen, kimeään vihel-lykseen. Olikohan lehmikarja päässyt haastaan karkuun ja toikkaroi radalla? Hänen mielestään junat käyttivät nykyään harvoin äänimerkkiä. Hiukan kankeana hän vääntäytyi istumaan ja katselemaan elämää vaunussa. Eipä ollut paljon nähtävää. Vai olisiko ollut niin, ettei hän pystynyt vapautumaan ja huomioimaan ympäristöä niin kuin tavallisesti? Jännitys ja kaikkalainen huono olo tuntui koko ruumiissa. Olikohan sittenkään ollut ihan viisasta lähteä? Hän kyseli itseltään. Onneksi kysymys ei sentään ollut elintärkeästä ratkaisusta. Mutta sillä hetkellä kaikkein luontevimmasta ja käytännöllisimmästä. Nyt hänen oli tunnustettava, vaikkakin vastenmielisesti, että ensimmäistä kertaa elämässään hän tunsii itsensä todella neuvottomaksi. Oli tapahtunut jotain peruuttamatonta. Sellaista, joka asui aina ajatuksissa, ei antanut hetkenkään rauhaa. Senkö takia hän siis heittäytyi toisen ihmisen ohjailtavaksi, kun ei osannut asiaa yksin ratkaista? Ajelehti kuin ajopuu toisen rinnalla, tahtoi tai ei. Entä tahtoiko tuo toinen? Oliko tyytyväinen tämän hetkiseen tilanteeseen? Annu ei osannut vastata tekemiinsä kysymyksiin. Vielä vähemmän hän kyseli seuralaiseltaan tämän mietteitä. Joka tapauksessa

melkein pelotti. Hän tunsi itsensä suorastaan sairaaksi. Elämä tuntui menneen jotenkin kuin tiukkaan solmuun. Aika näyttää mitä tapahtuu, hän koetti lohdutella itseään ja rauhoitella sekasortoisia ajatuksiaan.

Miten naiiveja olivat Annun mielestä jutut, joita hän oli lukenut naistenlehdistä ja kirjoista. Kaikki naiset olivat olleet suorastaan pakahtumaisillaan suureen, ihmeelliseen onnen tunteeseen. Se kupli ja pursui koko ruumiissa niin, että he uskoivat sivullistenkin sen huomaavan. Olivat kerrassaan pyörtymäisillään ilosta. Jalat tuskin koskettivat maata siinä vaiheessa, kun mies vei heidät kotiinsa, anopille esiteltäväksi. Se oli saavutus se. Mutta hän päätteli, että sen oli täytynyt olla sitä aikaa jolloin tyttölasten elämä oli ollut suurelta osin kiinni siitä, pääsivätkö he kunniallisiin naimisiin vai pitikö heidän jäädä vanhaksi piiaksi, joka oli suorastaan onnettomuus, melkein häpeä. Hyh, tästä oli kyllä romantiikka, onnen ja autuuden tunteet kaukana. Mutta onneksi myös häpeät, koska mitään väärää Annu ei tuntenut tehneensä. Ei väärää, mutta ajattelemaan hän oli ollut. Yksinäisyyttäänkö lie hetkeksi paennut? Miksi kaikki tämä tuska? Kuka olisi mahtanut olla niin viisas ihminen, että olisi pystynyt hänelle ymmärrettävästi selittämään kaikki kummalliset tuntemukset ja ajatukset? Kun hän oikein tarkkaan mietti, ei sitä oikeastaan tarvinnutkaan kenenkään vieraan ruveta tulkitsemaan. Jossain syvällä sisimmässään hän tiesi kyllä vastauksen ja katkeruus omaa äitiä kohtaan pisti kuin oka.

Niin kauan kuin Annu jaksoi muistaa, oli äiti kaakattavalla äänellä posmittanut:

– Ku te joskus tämän mörskän oven paatta viimisen kerran kiini, niin muistakaa että takasi ei tarte tulla märkä penikka kainalosa. Ei vielä rippikouluiässä eikä moneen vuoteen sen jälkeenkään Annu tiennyt, mistä niitä märkiä penikoita tuli. Mutta aikanaan maailma kyllä opettaa kaikenlaista, myös hänelle. Melkein vahingon iloisesti, mutta samalla syyttävä

ilme naamallaan äiti kertoi, kuinka naapurin tyttö oli viisitoistavuotiaana koulun lopetettuaan lähtenyt ihan Helsinkiin asti piikomaan, mutta kohta tullut kipin kapin kotiin nyytti kainalossa, isän ja äidin elätettäväksi. No, ei se mikään ihme ollut, hän oli varmaan joutunut lähtemään maailmalle yhtä heikoin eväin kuin Annukin ja moni muu maalaistyttö, korven kasvatti.

Nyt vasta Annu huomasi, kuinka betonirappuset olivat monesta kohtaa pahasti lohkeilleet ja muutenkin joka suuntaan kallellaan. Ulko-ovessa oleva vieteri narisi tutusti, eli korvia vihlovasti niin kuin ennenkin ovea avattaessa ja taas kiinni rämähtäessään. Hän koputti oveen kuin kuka tahansa vieras ja vastausta odottamatta he astuivat pirttiin. Yllätys oli täydellinen. Äiti näytti suorastaan säikähtävän. Sitten hän pomp-pasi kuin hädissään ylös sänkynsä reunalta, jolla oli istunut tupakoimassa. Vaikka oli kesä, ei ikkunaa oltu avattu varmaan päiväkausiin, kuumuus ja tupakansavu oli tukahduttava. He kättelivät ja Antti esitteli itsensä. Äiti kehotti istumaan. Ensin ei tahtonut löytyä minkäänlaista sanottavaa, joten äiti huusi kuin apua anoen suljetun kamarin oven suuntaan:

– Tuuhan Riitta kattomaan ku meille on tullu kaukaisia vieraita, oikeen Ruottista asti. Äiti otti kahvipannun, alkoi kauhoa siihen vettä ja työtyytti sen sitten hellalle. Oho, onpas sillä nyt kiire kahvinkeittoon, Annu ajatteli. Sitten tuli sääli; äiti oli silminnähdessä hermostunut odottamattomien vieraiden tulosta. Ei ressurkka tiennyt mihin olisi sännännyt. Olisi varmaan pitänyt kirjoittaa, että olisivat tienneet varautua. Annua harmitti oikein todella. Kunhan ei hosuisi niin, että saisi taas sydänkohtauksen, hän hätäili. Sehän tästä vielä puuttuisikin. Riitta maleksi kamarista vasta, kun arveli kahvin olevan valmista. Ei hänkään näyttänyt erikoisemmin ilahtuvan vieraista. Tervehti vaisusti, mutta Annu huomasi, että jokin hänessä sentään liikahti hänen katsoessaan sisartaan. Olihan Annu oppinut siskoaan tuntemaan melko hyvin heidän asu-

essaan jonkin aikaa yhdessä ennen hänen Ruotsiin lähtöään. Hän tiesi Riitan olevan jotenkin yliherkkä luonteeltaan. Hän ei aloittanut minkäänlaista keskustelua heti, vaan he joivat kahvit hiljaisuuden vallitessa. Sen katkaisi vain Antin silloin tällöin tekemät, kohteliaisuutta tavoittelevat kysymykset ja huomautukset milloin mistäkin asiasta.

Vasta kun kahvit oli juotu ja jokainen oli hakeutunut istumaan vähän mukavammin, alkukankeus karisi ja kuulumisia alettiin kysellä puolin ja toisin. – Minun sitä sitten piti tulla pois kaupungista ja jättää hyvä työpaikka ku sinä jäit sinne Ruottiin. Riitta puhui marisevalla äänellä ja Annuun katso-matta. – Eikä taija olla mittään mahdollisuuksia enää koskaan päästä yhtä hyvvään työpaikkaan. Harmittaa niin vietävästi.

Annu istui vaitonaisena, kuin jokin pahantekijä syytettyjen penkissä. Ei oikein löytänyt sanoja itseään puolustaakseen. Riitta jatkoi litaniaansa:

– Ei se kuule oo niin heleppoa äitinkään muuttaa muualle niin ku sinä kirjeessäs ehottelit. Ikänsä on täsä asunu. Kahta lehemää on koitettu pittää ja jotenkuten pärjätty, mutta kyllä se heinä taitaa ainaski jäähä tekemättä. Ostamaan ei kyllä kannata ruveta, on liian kallista. Saa nähä miten täsä käypi, pittääkö nuo kantturat sittenki myyvä pois?

Äiti oli ollut hiljaa, mutta nyt hänkin virkistyi. Ääni oli hyvinkin äiti-ihmiselle sopiva, hiukan toruva ja opettavainen, kun hän Riittaan kääntyen sanoi:

– Mitä tuosa mariset, sulla on kaikki mahdollisuudet lähtiä takasi kaupunkiin, nyt ku Velin perhe on luvannu muuttaa tähän. Kaipa se heinänteko jotenki järjestyy ku tulee miehenpuoli talloon. Vaikka siitä huolimatta häätty naapureihin turvautua, meillä ku ei juuri oo maatalouskonneita. Oikias-taan ei kehtais apua kysyäkään ku kaikilla on omatki kiireet, mutta pakko kai se on.

Riitalle äidin mielenmuutos taisi olla yllätys. Ettäkö häntä ei enää tarvittukaan kunhan Veli perheineen muuttaisi kotiin? Turhaanko hän oli uhrautunut? Annu katsoi vuoroin kum-

paakin naista ja jäi miettimään. Taas syyllisyys hiipi tajuntaan. Riittaa kävi sääliksi. Vaikka tämä ei kovin pehmeäluonteinen ollutkaan, oli äiti syksyllä kuitenkin pystynyt taivuttamaan hänet tulemaan kotiin, hoitamaan huushollia ja passaamaan häntä. Nyt Riitta saisi taas aloittaa kaiken alusta kun – tai jos muuttaisi pois.

– No, onko se Ruotti semmonen kultamaa ku puhutaan? Äiti sai viimein kysytyksi. – Sinne se Ahtoki näyttää jääneen. Toissa kesänä se vain käväsi kotona ku kissa kuumasa uunisa. Helluaan näyttämäsä. Sillä oli musta, valehtematta puoli metriä korkia tukkalaite, johon se vähän väliä tupsutti hiuslakkaa, ettei se vaan kaavu.

Nyt äiti nauroi todella makeasti.

– No semmonenhan se on hiusmuoti nyt. Kaikki tytöt tupeeraa ja pönkkää tukkansa lakan ja hiusneulojen avulla korkeaksi tötteröksi, Annu sanoi puolustellen. – Mutta tehän ette varmaan vielä tiijäkään että Ahtolla ja Sirkalla on pieni tyttö, Tuija. Se on nyt vuojen vanha. Annu oli iloinen kun puhe kääntyi pois aroista ja vaikeista asioista.

– Mutta se Sirkkahan oli vielä ihan pentu, vissiin nuorempi ku tuo Riitta, äiti äimisteli.

– Mutta kyllähän ne kaikki siihen hommaan ovat hanakoita – penskan tekkoon, hän äsähti ja jatkoi: – Ei tuo Annu ennenkää oo lihava ollu, mutta nyt se näyttää olevan laiha ja kalapia ku kalamankuokka, mikähän vaivannee. Mutta sievät vaatteet se on hommannu itelleen. Äiti puheli enemmänkin Riitalle tai itselleen, koska ei katsonut Annua ollenkaan. Annu ei ruvennut kehumään eikä moittimaan uusia olojaan eikä elämäänsä. Hän sivuutti kokonaan sen puolikysymyksen hänen kalpeudestaan ja laihuudestaan. Koetti kaikin keinoin olla paljastamatta arkaluontoisempia asioitaan. Ei Annu olisi voinut koskaan tunnustaa heille, kuinka oli katunut lähtöään. Mutta vain siltä osin, ettei työ ollut Ruotsissa vain raskaampaa, se oli myös inhottavaa. Ainakin siivoustyö. Lehden jakamisesta hän kyllä piti. Hän tiesi, että molemmat olisivat tarttuneet hanakasti

pienimpäänkin vihjaukseen saadakseen hänet tunnustamaan, ettei Ruotsissa nyt kyllä *puuveittellä kultaa vuolla*. Olisivat ehkä alkaneet kilpaa ilkkua ja nauraa hänen seikkailuilleen ja vielä kerran houkutella häntä tulemaan takaisin. Annu kertoi vain, että samalla tavalla se oli paiskittava töitä siellä niin kuin täälläkin, jos aikoi varmistaa että pysyi suu suuruksessa. Hänen olisi niin kovasti tehnyt mieli vielä nakata äidille, että jos josakin, niin siinä mökissä oli ainakin saanut oppia työnteekoon, niin että siltä osin ei kannattanut huolta kantaa. Mutta ei Annu kuitenkaan raskinut hänen mieltään heti pahoittaa.

Ei ollut sairaus äidin luonnetta pehmittänyt, sen Annu sai pian huomata. Antin mentyä ulos äiti kääntyi katsomaan häntä happamasti hymyillen:

– Olis niitä ny tuon keleposia miehiä löytyny täältä Suomestaki. Ei ois tarvinnu ihan Ruottista asti hakia. Riitta koetti olla kuin ei olisi piikkiä huomannut. Kai hän ajatteli, että Annu oli taas kerran, jo »osansa» saanut.

Kun Annu meni kamariin, jossa Riitta asusteli, kaikki muistot ja suuri ikävä syöksähti mieleen. Tuntui kuin hän olisi tullut takaisin oikeaan, ikiomaan rakkaaseen kotiinsa. Siellä olivat kaikki hänen pienellä palkalla hankkimat huonekalut ja matto, jopa siniset, paksut ja tyylikkääät verhotkin oli ripustettu ikkunaan. Annu suri jo valmiiksi niitä, sillä ne tulisivat haalistumaan piloille, koska mitään rullaverhoa tai muutakaan suojaa ei ollut ja aurinko porotti lähes koko päivän rakennuksen sillä puolen. Miltei hartaana hän silitteli viimeistä ostostaan; harmaansinistä piironkia. Se oli ollut aika kallis, mutta hän oli ostanut sen vähittäismaksulla. Teki melkein kipeää olla kamarissa, mutta poiskaan hän ei osannut lähteä. Jokainen esine puhui hänelle. Ne puhuivat kaunista kieltä. Niin kaunista, että hän pillahi itkuun. Hän istahti siroon nojatuoliin, sen hän oli käynyt vanhimman siskonsa kanssa ostamassa muutamaa vuotta ennen kuin Riitta oli muuttanut kaupunkiin. Silloin Annu oli asunut yksin pienessä huoneessa erään oma-

kotitalon vintillä, kaukana keskustasta. Talon omistajat olivat olleet keski-ikäisiä, erittäin herttaisia ja rauhallisia ihmisiä. Se oli ollut hänen ensimmäinen oma asuntonsa. Vaatimaton, mutta lämmin ja suloinen kuin lintukoto, paljon kukkia joka puolella huonetta. Yhtäkkiä hän kaipasi aivan kauheasti tuota aikaa ja omaa, pientä kotia. Ja pakko oli viimein tunnustaa, myös entistä työpaikkaansa.

Riitta näki mitä kamarissa tapahtui ja pysytteli poissa. Hän ymmärsi. Sen Annu tiesi. Ei hän olisi tahtonut lähteä huoneesta ollenkaan, vaikka siellä oleminen tuotti niin suurta tuskaa. Hän leikki ajatuksella, että sulkee oven ja jää sinne. Koko loppuelämäkseen. Hän oli kuin naulattu nojatuoliin. Annu istui kauan, kauas muistoihinsa vajonneena. Antti tuli ja särki hänen oman, ihanan maailmansa lopullisesti. Nähtyään Annun itkettyneet kasvot hän kääntyi ja meni pirttiin. Riitta olisi laittanut vieraat kamariin nukkumaan, mutta Annu ei halunnut. Hän ei mitenkään pystynyt siihen. Oikeastaan hän olisi halunnut lähteä heti pois, mutta oli jo myöhä ja pitkä matka lähimpään matkahuoltoon. Hän oli myös melko varma siitä, että juna- ja linja-autoliikenne sille päivälle oli jo loppunut.

Kaikki oli niin ankeaa, koko elämä. Oli kuin hän olisi ollut tunkelija, joka tuli ja rikkoi sen unisen, kyllästyneen ja ummeh-tuneen ilmapiirin, jossa nuo kaksi naista, äiti ja tytär, näyttivät viihtyvän parhaiten kahdestaan. Eniten hän katui kotiintuloaan siksi, ettei ollut ymmärtänyt tai edes aavistanut millaisen tunnekuohun, tuskan ja kaipuun saattoi pelkkien huonekalujen ja muiden tavaroiden näkeminen aiheuttaa. Annulle tuli tunne kuin hän olisi ollut hautajaisissa. Hän oli tullut hautaamaan omaa lapsuuttaan ja nuoruuttaan. Mutta siihen aikaan mahtui vain hänen itsensä hankkimat huonekalut ja niihin tarttuneet muistot. Mutta entäpä ihmiset? Ei, ei ollut ihmisiä. Ei hänelle. Hän oli aina ollut enemmän tai vähemmän yksin. He nukkuivat pirtissä, jossa äiti nousi yölläkin tupakoimaan. Aamulla, Annu päätti mielessään, että heti aamulla hän lähtisi sieltä pois. Yhtä nurjamielistä ja ilkeää oli kohtelu kuin aina ennenkin.